

KS. WALDEMAR WITOLD ŻUREK SDB – LUBLIN

INWENTARZ KAPLICY PARAFII BOŻEGO CIAŁA W KROSZYNIE Z 3 LUTEGO 1925 ROKU

Kroszyn nad Szczarą w średniowieczu był siedzibą książąt Kroszyńskich. W następnych wiekach właściciele Kroszyna zmieniali się, a ostatni dziedzice w ocalałej oficynie mieszkali do 1939 roku. W tamtejszym dworze, wcześniej zamku obronnym, gromadzono latami zbiory biblioteczne, obrazy, porcelanę, archiwum i pamiątki dotychczasowych właścicieli. Budynek spłonął w 1915 roku wraz z nagromadzonym cennym dobytkiem. Ocalała jedynie oficyna.

Pierwotny kościół pod wezwaniem Bożego Ciała i świętych Grzegorza i Mikołaja pochodził z 1442 roku. Fundatorem drewnianej świątyni parafialnej był Juszko Gojcewicz (Jerzy Hojcewicz)¹, za rządów biskupa wileńskiego Macieja z Trok (1422-1453)². Parafia posiadała patronat szlachecki. Do czasów staro-

KS. WALDEMAR W. ŻUREK SDB – dr hab. historii Kościoła, prof. KUL, pracownik naukowy Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL. ORCID: 0000-0002-5602-5077. Kontakt: zurek@kul.pl.

1. Gojcewicz Juszko – według dokumentów z połowy XV wieku był on właścicielem wsi Juskiewiczze, a ta należała do majątku Czernichowo, w parafii kroszyńskiej.
2. Bp Maciej z Trok (ur. ok. 1384) – biskup wileński. Urodził się w Wilnie, gdzie jego rodzina, pochodząca z Inflant, osiedliła się. Maciej studiował w Pradze, gdzie był uczniem Jana Husa (1370-1415). Będąc proboszczem wileńskim, brał udział w akcji misyjnej na Żmudzi. Wielki książę litewski Witold Kiejstutowicz (ok. 1352-1230), który przez szereg lat ze zmiennym szczęściem walczył o władzę nad Litwą ze swoim stryjecznym bratem Władysławem Jagiełłą, nominował Macieja na ordynariusza powstałej diecezji żmudzkiej, erygowanej przez legata

polskich I Rzeczypospolitej parafia kroszyńska należała do diecezji wileńskiej. W 1791 roku kościół w Kroszynie spłonął. Odbudowany w 1818 roku przez proboszcza Wojciecha Magnuszewskiego został poświęcony w 1821 roku³. Nastąpiły wówczas lata wielkiej niewoli i niedoli, w których za czasów caratu z dzikością Mongoła starano się uprawosławić tamtejszą ludność. Wielu tamtejszych ojców i dziadów, na czele z proboszczem Magnuszewskim, poległo za wiarę śmiercią męczeńską. Straszna wojna europejska, przez kilka lat w walkach pozycyjnych, niszczyła Kroszyn. Spłonęły tamtejsze domostwa, a w ślad za nimi spłonął w 1916 roku drewniany parafialny kościół. Wielu tamtejszych mieszkańców zesłano w głąb Rosji i rozlokowano po stepach.

W ciągu kilku pierwszych lat niepodległości II Rzeczypospolitej tamtejsi mieszkańcy powrócili do ojczyzny. Oprócz zgliszcz i ziemi pooranej rowami strzeleckimi znaleźli pozostałość z wojny – barak z forniru, który stał się kaplicą i świątynią parafialną dla gromadzących się w niej na modlitwę. Po wojnie podjęto starania o budowę nowego kościoła. Sytuację w ówczesnym Kroszynie najlepiej obrazuje *Odezwa* skierowana do ludzi dobrej woli. Stwierdzając rzeczywistość i naglącą potrzebę budowy kościoła w Kroszynie – dekanat baranowicki, diecezja pińska – Diecezjalna Rada Gospodarcza, na mocy swej uchwały z 22 lutego 1930 r., skierowała do duchowieństwa diecezji odezwę i polecenie rozpropagowania tej inicjatywy i możliwości wsparcia przez poszczególne parafie. Odezwę (22 II 1930/L. 121 R.G.) Diecezjalnej Rady Głównej podpisali ks. Nikodem Tarasiewicz⁴ – wiceprezes oraz Wacław Łoziński – sekretarz.

papieskiego w 1417 roku, a zatwierdzonej bullą w 1422 roku przez papieża. Po śmierci wileńskiego biskupa Piotra Jastrzębca od 1421 roku bp Maciej czynił starania o translację do Wilna. Od papieża Marcina V otrzymał potwierdzenie translacji w 1422 roku. Jeszcze w tym samym roku biskup Maciej pobłogosławił w Nowogródku małżeństwo króla Władysława II Jagiełły z Zofią Holszańską, księżniczką litewsko-ruską, która była czwartą i ostatnią żoną władcy Polski i Litwy. Jako biskup wymagał od kandydatów do kapłaństwa znajomości języka litewskiego. W Wilnie ustanowił konsystorz i powołał inkwizycję przeciw husytom. Biskup Maciej należał wówczas do najbardziej wpływowych osób na Litwie. Wspierał starania księcia Witolda o koronę królewską. Ostatecznie popierał Jagiellonów na tronie wielkoksiążęcym i unię z Polską. S. Brzozecki, *Maciej, Maciej z Wilna, Maciej z Trok*, [w:] *Encyklopedia Katolicka* [dalej: EK], t. 11, Lublin 2006, kol. 705-706; S. Brzozecki, T. Kasabula, *Wileńska Archidiecezja*, 4. *Działalność wybitniejszych biskupów i arcybiskupów*, w: EK, t. 20, Lublin 2014, kol. 595.

3. S. Litak, *Kościół katolicki w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1996, s. 326.
4. Ks. Nikodem Tarasiewicz (1868-1955) – kapłan diecezji wileńskiej, mińskiej, pińskiej, kanonik honorowy Kapituły Katedralnej Wileńskiej, kanonik Kapituły Katedralnej Pińskiej. Świecenia kapłańskie przyjął w 1892 roku. Był dziekanem wołkowyskim (1919). W latach 1920-1928 pracował w Brześciu jako proboszcz i dziekan. Następnie podjął obowiązki w kurii pińskiej jako wiceprezes pińskiej Diecezjalnej Rady Gospodarczej 1928-1932. Był dziekanem stołpeckim 1935-1938, wiceoficjałem Sądu Biskupiego w Pińsku 1928-1940 oraz administratorem parafii Humienowszczyzna-Rendwidowo (w stanie organizacji – 1935). *Spis*

Tamtejsi mieszkańcy i ci, którzy powrócili na swoje ojcowizny, odbudowując domostwa niezbędne do życia rodziny rolnika, podjęli trud budowy nowej świątyni. Dla budowy kościoła obłożyli się składką w naturze i pracy. Widząc jednak, że siły ich i zaangażowanie nie są wystarczające do realizacji tej inwestycji, pokładając ufność w Opatrzność Bożą, z nieśmiałością prosili w *Odezwie* o przyjscie im z pomocą: „Siostrzo Chrześcijańska – Bracie Polski! Weź tę listę, a w gronie Twoich przyjaciół zbierz ofiary na budowę naszej świątyni, a my zaś imię Twe zapiszemy do ksiąg świątyni naszego kościoła i jako ofiarodawców zaśławić będziemy w modlitwach do Pana zastępów. Pragnąc złożyć serdeczne podziękowania, prosimy imiona ofiarodawców wpisywać na listę i nakreślić swój adres. Szczególnie gdy niepokoją nas terminy płatności, zrozumiejcie treść zasady: «Kto prędko daje – podwójnie daje»”⁵.

Tymczasem kult Boży w parafii kroszyńskiej sprawowano w naprędcie zbudowanej staraniem proboszcza Bronisława Kielbasy w 1922 roku przez ocalałych i przybyłych z zesłania mieszkańców kaplicy⁶. Kaplica zbudowana została

kościół i duchowieństwa diecezji pińskiej w R. P. 1935, Pińsk 1935, s. 25, 169; *Spis kościołów i duchowieństwa diecezji pińskiej w R. P. 1937*, Pińsk 1937, s. 18-23.

5. Pod odezwą podpisali się: ks. Nikodem Tarasiewicz – wiceprezes D. R. G., sekretarz – Wacław Łoziński oraz członkowie Zarządu Komitetu Budowy Kościoła w Kroszynie: Jan Sobko, Piotr Kobiela, Wincenty Sobko, Franciszek Pietuch, An. Wasilewski, F. Łukomski, J. Januszkiewicz, A. Orłowski; prezes budowy Konstanty Rdułtowski oraz ks. Jan Borodnicz.
6. Ks. Bronisław Kielbasa (1883-1961) – kapłan diecezji mińskiej. Świecenia przyjął w 1906 roku. Od 1922 roku był proboszczem w Kroszynie, w diecezji mińskiej, która to parafia przynależała od 1925 roku do powołanej diecezji pińskiej. W 1927 roku pracował poza diecezją pińską – w Młodojewie, w diecezji włocławskiej (obecnie gnieźnieńskiej, dekanat Słupca). W latach 1928-1932 pełnił obowiązki proboszcza parafii Wniebowzięcia NMP w Prużanie i dziekana prużańskiego, wykonując obowiązki prefekta w Seminarium Pedagogicznym Żeńskim w Prużanie w 1929 roku. W tym roku wykonywał również obowiązki wizytatora dekanalnego nauki religii na powiat prużański. W 1933 roku przeszedł na proboszcza parafii Podwyższenia Świętego Krzyża w Brześciu, gdzie objął urząd dziekana. Ta parafia w powszechnej opinii duchowieństwa pińskiego uchodziła za najważniejszą w diecezji, a nierzadko zarządzanie nią miało być przepustką do awansu na wyższe urzędy kościelne. Tak też się stało z ks. Kielbasą, który po roku pracy w Brześciu objął stanowisko kanclerza kurii – do wybuchu II wojny światowej. Był kanonikiem gremialnym Kapituły Katedralnej Pińskiej 1933-1937, kustoszem Kapituły Katedralnej Pińskiej 1937-1939, członkiem Pińskiej Diecezjalnej Rady Gospodarczej 1932-1939 i Komisji Synodalnej. Od 1936 roku pełnił funkcję sekretarza w Zarządzie Bratniej Pomocy Duchownych Rzymskokatolickiej Diecezji Pińskiej i redaktora wydawnictw diecezjalnych 1938-1939. *Elenchus Ecclesiarum et Cleri Dioecesis Pinskensis pro Anno Domini 1928*, Pinski 1928, s. 108; *Elenchus Ecclesiarum et Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Minscensis*, A. D. 1924, s. 43; M. Hałaburda, *Duchowieństwo Diecezji Pińskiej (1925-1939). Studium prozopograficzne*, Kraków 2019, s. 177, 204, 216, 252, 166, 323, 370, 540.

z dosyć nietrwałego materiału budowlanego – forniru⁷, na miarę możliwości ekonomicznych tamtych czasów i mieszkańców kroszyńskich. Stan majątkowy oraz wyposażenie kaplicy pełniącej rolę kościoła parafii, którego początki sięgają połowy XV wieku, przedstawia niniejszy inwentarz sporządzony dnia 3 lutego 1925 r. przez proboszcza ks. dra Antoniego Szyszko⁸.

Budowę kościoła murowanego ukończono w 1931 roku pod kierunkiem proboszcza ks. Jana Borodzicza, z pomocą parafian i ofiarnych darczyńców z kraju. Poświęcony został 28 czerwca 1931 roku przez ordynariusza pińskiego bpa Zygmunta Łozińskiego. Dotychczasowa parafia kroszyńska w diecezji mińskiej, po erygowaniu w 1925 roku³ diecezji pińskiej, przeszła do tej administracji koś-

7. Fornir – arkusze drewna uzyskane przez skrawanie płaskie lub obwodowe, przeznaczone na sklepkę, obłogi lub okleinę.
8. Ks. Antoni Szyszko (1892-1950) – kapłan archidiecezji mohylewskiej, następnie mińskiej, później pińskiej. Urodził się w Dudzicze, w diecezji pińskiej. Po studiach w seminarium duchownym w Petersburgu (1915-1918) tam przyjął święcenia kapłańskie 25 lipca 1918 roku. Już w trakcie studiów teologicznych związał się z białoruskim ruchem narodowym, popierając białorutenizację Kościoła na północno-wschodnich terenach II Rzeczypospolitej. Studiował prawo kanoniczne w Rzymie, które ukończył doktoratem. Pracował w diecezji mińskiej. Był administratorem parafii Bożego Ciała w Kroszynie k. Baranowicz 1925-1929, następnie w parafii Kleszczele. Po powstaniu w 1925 roku diecezji pińskiej pozostał w Kroszynie jako proboszcz. Od 1934 roku nie miał stanowiska w diecezji, stąd mieszkał w Świsłoczy na terenie archidiecezji wileńskiej, dekanat Wołkowysk. Prezentując radykalne poglądy i działania na rzecz narodowości białoruskiej, pozostawał w konflikcie z władzami państwowymi i kościelnymi. Aresztowany przez NKWD po 17 września 1939 roku, został wywieziony do łagru na terenie Związku Sowieckiego. Po tzw. amnestii dla Polaków w sierpniu 1941 roku dotarł do tworzonej przez generała W. Andersa Armii Polskiej. Od marca 1942 roku przejął obowiązki kapelana cywilnej ludności w Samarkandzie, w Uzbekistanie. Z wojskiem polskim opuścił Związek Sowiecki w 1942 roku. Po wojnie przyjechał do Polski. Przebywał na terenie diecezji chełmińskiej. Mieszkał w Domu Księży Emerytów. Zmarł w miejscowości Zamarte. M. Hałaburda, *Duchowieństwo Diecezji Pińskiej*, s. 102, 339, 375, 547; *Niech ich świadectwo nie będzie zapomniane. Losy Kościoła katolickiego na Białorusi w latach 1917-1953*, red. R. Wierna, Grodno 2000, s. 159; R. Dzwonkowski, *Leksykon duchowieństwa polskiego represjonowanego w ZSRS 1939-1988*, Lublin 2003, s. 580-591.
3. Zygmunt Łoziński (1870-1932) – ordynariusz reaktywowanej diecezji mińskiej, pierwszy biskup diecezji pińskiej. Urodził się na ziemi nowogródzkiej. W 1889 roku rozpoczął studia w seminarium duchownym w Petersburgu, kontynuował je na tamtejszej Akademii Duchownej. Święcenia kapłańskie przyjął w 1895 roku. Od początku posługi kapłańskiej angażował się w pracę z młodzieżą akademicką, za co skazany został na banicję w klasztorze karnym w Agłomie na Łotwie. Po dwu latach, w 1900 roku, uzyskał ułaskawienie i pracował w parafiach w Smoleńsku, Tule i Rydze. W 1904 roku został proboszczem w Kalwarii koło Mińska, następnie w parafii katedralnej w Mińsku. Jego zaangażowanie na rzecz Polaków i unitów skutkowało usunięciem go z Mińska. Podjął obowiązki wykładowcy w seminarium w Petersburgu, studiował biblistykę w Monachium, Rzymie i Jerozolimie, a w 1913 roku ponownie prowadził wykłady seminaryjne w Petersburgu. W czasie I wojny światowej był

cielnej. Kroszyn należał do gminy Stołowicze w województwie nowogródzkim, powiecie baranowickim. Po drugiej wojnie światowej pozostał w strukturach administracyjnych Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, a od 1991 roku Kroszyn położony jest granicach Republiki Białorusi.

* * *

Opis fizyczny dokumentu rękopiśmiennego:

Spis szczegółowy Inwentarza Kaplicy Kroszyńskiej dekanatu Stołowickiego w Województwie Nowogródzkim pow. Baranowickiego sporządzony dnia 3 lutego 1925 roku⁴

„Inwentarz Kaplicy Kroszyńskiej dekanatu Stołowickiego w Województwie Nowogródzkim pow. Baranowickiego sporządzony dnia 3 lutego 1925 roku”

Dokument rękopiśmienny składa się z dwóch luźnych kart: 280 x 329 mm i 414 x 334 mm – złożona na pół. Papier drzewny barwy kremowej, liniowany delikatnymi niebieskimi, poziomymi liniami w odstępach 09 mm. Karty w górnym lewym rogu naniesione mają czerwoną kredką numerację: karta pojedyncza 11; karta złożona 12. Tekst wypisany jest brązowym atramentem, w języku polskim, pismem dość starannym, pochylonym w prawo. Karta oznaczona nr 11 zapisana jest tylko z jednej strony, natomiast nr 12 na wszystkich czterech. W części środkowej złożonej karty, pomiędzy tekstem pisanym atramentem, znajdują się dopisy ołówkowe.

Stan zachowania dokumentu na dzień 12 sierpnia 2013 roku.

Karty, poza niewielkimi i nielicznymi rozdarciami na brzegach, zachowane są w dobrym stanie. W dolnej części noszą ślady pomięcia. Na stronie nr 11 w dolnej połowie widocznych jest 5 małych kleksów. Karty nie mają oprawy.

kapelanem jeńców wojennych oraz uczestniczył w formowaniu armii polskiej. W 1917 roku został ordynariuszem reaktywowanej diecezji mińskiej. Po wkroczeniu Armii Czerwonej do Mińska w grudniu 1918 roku ukrywał się. Po proklamowaniu w 1919 roku Białoruskiej SRR został aresztowany. Na mocy traktatu ryskiego w 1921 roku otrzymał wolność. Ze swojej biskupiej stolicy w Nowogródku organizował życie religijne w polskiej części diecezji mińskiej. W 1925 roku został ordynariuszem erygowanej diecezji pińskiej. Zmarł w Pińsku. Proces beatyfikacyjny zmarłego w opinii świętości biskupa Łozińskiego rozpoczął się w 1957 roku w Rzymie. J. Misiurek, *Łoziński Zygmunt*, EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 554-555.

4. Spis szczegółowy inwentarza znajduje się w: Uposażenie kościoła Kroszyńskiego, ADD, Zespół Archiwum Parafii Kroszyn, Sygn. III/Q.

TEKST ŹRÓDŁA:

Spis szczegółowy Inwentarza Kaplicy Kroszyńskiej dekanatu Stołowickiego w Województwie Nowogródzkim pow. Baranowickiego sporządzony dnia 3 lutego 1925 roku

L. p.	Nazwa	Ilość	Uwagi
1	Krzyż fragetowy ⁵ na tabernakulum	1	
2	Krzyż fragetowy procesjonalny	1	
3	Stacji Męki Pańskiej w ramach drewnianych	14	
4	Krzyż drewniany z figurą, pasyjka z brązu	1	
5	Krzyż zwykły drewniany	1	
6	Duży obraz św. Antoniego na płótnie w ramach	1	
7	Obraz św. Jana Ewang[elisty] na płótnie w ramach	1	
8	Obraz nad drzwiami „Taniec śmierci” ⁶	1	
9	Figury św. Ap[ostołów] Piotra i Pawła drewn[iane]	2	uszkodzone
10	Tarcza metalowa z obrazem Serca P[ana] Jezusa i M[atki] B[ożej]	1	
11	Ampla ¹³ przed N[ajświętszym] Sakr[amentem], ze star[ego] srebra	1	cokolw[iek] uszkodzona
12	Żyrandol, z kutego żelaza	1	
13	Chrzcielnica drewn[iana], rzeźbiona, wewnątrz kocioł miedziany z pokrywą	1	
14	Konfeson[ia], przy balustradzie	1	
15	Lichtarzy fragetowych na ołtarzu	8	
16	Lichtarze ołowiane w skrzyni, stojące w kaplicy	4	
17	Kołatki drewniane, na wielki piątek	2	
18	Lichtarze drewniane, do katafalku	4	

5. Fragetowy – nazwa od fabryki wyrobów platerowanych założonej w 1824 roku w Warszawie przez Alfonsa i Józefa Fragetów. Wytwarzała sztucce, galanterię stołową (tzw. platerę) oraz przedmioty liturgiczne. Fragetowy czyli platerowany. Platerowanie to pokrywanie metalu mniej szlachetnego warstwą metalu szlachetniejszego, np. miedź folią srebrną lub złotą, w celu ozdobienia lub zabezpieczenia przed korozją. A. K. Wróblewski, *Fragetowe łyżeczki*, b.m.1955.
6. Taniec śmierci (z fr. *danse macabre*) – na obrazie nieznanego autora ukazany jest alegoryczny taniec żywych ludzi wszystkich stanów w korowodzie, z kościotrupami na czele, co ma ukazać równość wszystkich ludzi w obliczu nieuchronnej śmierci. Inspiracją przedstawień tańca śmierci mogła być średniowieczna literatura pokutna, której właściwe treści przekazane zostały w dialogu żywych z umarłymi. E. Matyszevska, *Taniec śmierci*, w: EK, t. 19, Lublin 2013, kol. 484-485.
13. Ampla – lampa wisząca z kloszem w kształcie płytkiej misy z alabastru, porcelany lub szkła, zasłaniającym światło od dołu.

INWENTARZ KAPLICY PARAFII BOŻEGO CIAŁA W KROSZYNIE Z 3 LUTEGO 1925 ROKU

19	Baldachim, niedawno całkowicie odnowiony o czterech metalowych drążkach z futerałem	1	
20	Skrzynia	1	
21	Chorągwi z kijami	5	
22	Ołtarzyk przenośny, dębowy	1	ma być wykończony wkrótce
23	Figura Zmartwychwstania, metalowa	1	
24	Obraz Chrystusa w grobie, na drzewie malowany	1	
25	Dzwonki, akordowy jeden i trzy mosiężne małe	4	
26	Figura M[atki] Boskiej, metalowa	1	
27	Stare całuny, z sukna	3	
28	Dywany	3	jeden ofiary Marii Jewsiewickiej
29	Kierce (świece mechaniczne) z papieru mache ¹⁴	4	
30	Kandelabry ¹⁵ , po trzy świece	2	
31	Lichtarzyki, drewniane	2	
32	Relikwiarze, metalowe	2	
33	Pochodnie, do procesji	4	
34	Poduszcza niebieska, do procesji	1	
35	Poduszka aksamitna, świeżo odnowiona, pod mszał	1	
36	Ampułki szklane z tacką	3	
37	Ampułki metalowe z tacką	3	
38	Kubki metalowe z tacką do chrztu	2	
39	Naczynko pod oleje św.	1	
40	Naczynie do przechowania olejów św.	1	
41	Turybularze z łódką metalową	2	
42	Kociołki do wody św[ięconej] ze starego srebra i kropidło metalowe	2	
43	Butelecza do wody św[ięconej], metalowa	1	
44	Żelazo do opłatków, stare	1	
45	Krzyżyk niklowy, w zakrystii	1	
46	Krzyżyki, jeden metalowy, drugi drewniany do całunu	2	
47	Kanony nowe na ołtarzu w ramach	3	
48	Naczynko szklane na ołtarzu	1	
49	Knoty do zapalania świec i kapturek	2	

14. Papier-mâché (z fr.) – dająca się formować, twardniejąca po wysuszeniu masa z rozdrobnionego i rozmiękczonego w wodzie papieru (makulatury) z dodatkiem substancji wiążących: kleju, gipsu oraz uszlachetniających: kredy, barwników i środków konserwujących. Masę nakłada się niezbyt grubą warstwą na uprzednio przygotowaną formę i pozostawia do wyschnięcia. Wykorzystywana do wykonywania elementów dekoracyjnych.

15. Kandelabr – duży, stojący, kilkuramienny świecznik, często bogato zdobiony.

50	Trianguł ¹⁶	1	
51	Paschał woskowy	1	
52c	Stół w zakrystii	1	
53	Kufer do ornatów, alb i obrusów	1	
54	Umywalka	1	
55	Żłobek	1	
Aparaty i kielichy			
1	Monstrancja metalowa, złożona w futerale	1	
2	Kielichy metalowe, złożone	2	
3	Puszki metalowe złożone i sukienki	2	
4	Kapa biała	1	odnowiona
5	Kapy zielone, dobre	2	jedna wypożyczona do Juskiewicz
6	Kapa fioletowa, nowa	1	
7	Kapa czarna, stara	1	
8	Ornaty białe złotem haftowane i takie dalmatyki	3	
9	Ornat fioletowy, nowy	1	
10	Ornat czerwony, dobry	1	
11	Ornaty czerwone, stare i takie dalmatyki	3	
12	Ornaty białe, stare	3	
13	Ornat czarny, dobry	1	
14	Ornat zielony, stary	1	
15	Ornat czerwony	1	dar Arc[ybactwa] N[ajświętszego] Sakr[amentu] ze Lwowa za pośrednictwem p. Łaskiewiczowej
16	Ornat biały	1	
17	Dalmatyki czarne, stare	2	
18	Welon do monstrancji, nowy	1	
19	Sukienki do puszki	2	
20	Bursa z pateną	1	
Bielizna kościelna			
1	Obrusy na ołtarz	23	jeden ofiarowany przez Iwanowską i dwa od Arc[ybactwa] N[ajświętszego] Sakr[amentu] ze Lwowa za pośrednictwem p. Łaskiewiczowej
2	Obrusy do balustrady	2	
3	Alb	6	

16. Trianguł – umieszczone na drążku trzy świece na trzech rozgałęzieniach, używane w dawnej liturgii Triduum Paschalnego – w Wielką Sobotę. W procesji zapalano poszczególne świeczki od pobłogosławionego ognia, za każdym razem śpiewając *Światło Chrystusa*. Zwyczaj ten zapoczątkowano w późnym średniowieczu. Trianguł był bardzo dawnym symbolem Trójcy Przenajświętszej. Zob.: *Trianguł*, w: B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań, s. 1607.

INWENTARZ KAPLICY PARAFII BOŻEGO CIAŁA W KROSZYNIE Z 3 LUTEGO 1925 ROKU

4	Komże dla ks[ięży]	3	jedna dar Arc[ybactwa] N[ajświętszego] Sakr[amentu] ze Lwowa
5	Komż dla ministrantów	25	
6	Ręczników	6	
7	Korporałów	7	
8	Paski	4	
9	Puryfikaterzy	19	
Księgi parafialne i plany			
1	Księga pogrzebowa 1790-1826	1	
2	Księga chrzestnych 1824-1827	1	
3	Księga dodatek 1832	1	
4	Księga ślubna 1740-1827-1835	1	
5	Księga pogrzebowa 1827-1848	1	
6	Księga ślubna 1744-1790	1	
7	Księga pogrzebowa 1750-1790-1832	1	
8	Księga przedślubna 1826	1	
9	Księga chrztu 1688-1743	1	
10	Księga ślubna 1691-1734-1832	1	
11	Księga alfabetyczna 1909	1	
12	Księga alfabetyczna urzędowych	1	
13	Księga egz[aminów] przedślubnych 1843-1865	1	
14	Księga chrztu 1787-1844	1	
15	Księga ślubna 1827-1848	1	
16	Księga ślubna 1848-1879	1	
17	Księga pogrzebowa 1848-1868	1	
18	Księga chrztu 1777, 1823-1832	1	
19	Księga akta metryczne 1923	1	
20	Księga odezwy 1922	1	
21	Księga dochodu i rozchodu 1922	1	
22	Księga rachunki 1922	1	
23	Księga spis parafialny 1912	1	
24	Księga protokoły zebrań 1922	1	
25	Księga Okólniki Biskupie i Kurii	1	
26	Księga ślubna 1894	1	
27	Księga chrztu 1848-1854	1	
28	Księga chrztu 1827-1837	1	
29	Księga chrztu 1837-1848	1	
30	Księga chrztu 1924	1	
31	Księga pogrzebów 1924	1	
32	Księga ślubów 1924	1	
33	Księga przedślubn[ych] pyt[añ] 1924	1	
34	Księga dochodu i rozchodu 1924	1	

	Księgi liturgiczne		
1	Mszał	1	
2	Mszał żałobny	1	
3	Rytuał ¹⁷	1	
4	Kancjonał ¹⁸	1	
5	Ewangeliczka ¹⁹	1c	
	Plany		
1	Plany kościoła z kosztorysem	1	
2	Plan ziemi	1	

Książki oszczędnościowe i listy banku państwowego na 515 rub[li], 191 rub[ubli] 89 kop[iejek], 446 rub[li] i 26 kop[iejek] i na 8900 rub[li] na 785 rub[li] 19 kopiejek] 1 pieczęć parafialna i pieczętka do kop[ii] urzędowych.

Dzwonnica drewniana papą kryta z dwoma dzwonami i sygnaturką nowa ze schodami i balustradą.

(ks. dr Antoni Szyszko)

Bibliografia

- Brzozecki S., Kasabuła T., *Wileńska Archidiecezja, 4. Działalność wybitniejszych biskupów i arcybiskupów*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 20, Lublin 2014, kol. 595-596.
- Brzozecki S., *Maciej, Maciej z Wilna, Maciej z Trok*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, kol. 705-706.
- Dzwonkowski R., *Leksykon duchowieństwa polskiego represjonowanego w ZSRS 1939-1988*, Lublin 2003.
- Elenchus Ecclesiarum et Cleri Dioecesis Pinskensis pro Anno Domini 1928*, Pinski 1928.
- Elenchus Ecclesiarum et Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Minscensis, A.D. 1924*.
- Hałaburda M., *Duchowieństwo Diecezji Pińskiej (1925-1939). Studium prozopograficzne*, Kraków 2019.
- Litak S., *Kościół katolicki w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1996.

-
17. Rytuał – księga liturgiczna zawierająca przepisy, formuły i modlitwy przy udzielaniu sakramentów i sakramentaliów.
18. Kancjonał (łac. cantus – śpiew) – zbiór śpiewów używanych w liturgii przez katolików i protestantów, niekiedy utożsamiany z kantyczkami.
19. Ewangeliczka – ozdobna księga liturgiczna zawierająca fragmenty Ewangelii na niedziele, uroczystości i święta całego roku.

Matyszewska E., *Taniec śmierci*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 19, Lublin 2013, kol. 484-485.

Misiurek J., *Łoziński Zygmunt*, *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, kol. 554-555.

Triangul, w: Nadolski B., *Leksykon liturgii*, Poznań, s. 1607.

Wróblewski A. K., *Fragetowe łyżeczki*, b.m. 1955.

Streszczenie

Początki polskiej parafii katolickiej w Kroszynie nad Szczarą sięgają połowy XV wieku, gdy Juszko Gojcewicz ufundował drewnianą świątynię pw. Bożego Ciała i świętych Grzegorza i Mikołaja. Ta parafia posiadała patronat szlachecki i należała do diecezji wileńskiej. Świątynia dwukrotnie spłonęła: w 1791 roku i w 1916 roku, w wyniku działań pierwszej wojny światowej. Najtrudniejszy dla tamtejszych mieszkańców i wiernych okres to lata niewoli narodowej pod rządami carów rosyjskich. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, gdy ocaleni powrócili z zesłania do rodzinnych domostw, wszyscy mieszkańcy Kroszyna podjęli starania i budowę nowej, murowanej świątyni pod kierownictwem księdza proboszcza Jana Borodzicza. Zanim jednak świątynia parafialna w Kroszynie stanęła gotowa do poświęcenia w 1931 roku, tamtejsi wierni gromadzili się w tymczasowej i skromnej kaplicy. Kaplica ta posiadała wystarczające paramenty liturgiczne: aparaty i kielichy, księgi liturgiczne i księgi parafialne, bieliznę kościelną, obrazy i figury. To wszystko stanowiło wyposażenie kaplicy i majątek parafii kroszyńskiej, o którym dowiadujemy się z inwentarza kaplicy kościoła Parafii Bożego Ciała w Kroszynie z 3 lutego 1925 r. Parafia ta od 1925 roku pozostała w nowo powstałej diecezji pińskiej. Wybudowaną od podstaw świątynię parafialną poświęcił w 1931 roku ordynariusz tej diecezji bp Zygmunt Łoziński.

Słowa kluczowe: historia Kościoła w Polsce, historia diecezji pińskiej, parafia katolicka w Kroszynie, inwentarza kościołów parafialnych.

THE INVENTORY OF THE CHAPEL OF THE CORPUS CHRISTI PARISH IN KROSZYN FROM FEBRUARY 3, 1925

Summary

The origins of the Polish Catholic parish in Kroszyn nad Szczarą date back to the mid-15th century, when Juszko Gojcewicz founded a wooden temple dedi-

cated to Corpus Christi and Saints Gregory and Nicholas. This parish had the patronage of the nobility and belonged to the diocese of Vilnius. The temple burned down twice: in 1791 and 1916, as a result of the actions of World War I. The most difficult period for the citizens and believers was the years of national captivity under the Russian tsars. After Poland regained its independence, when the survivors returned from exile to their family homes, all citizens of Kroszyn undertook efforts and construction of a new brick temple under the leadership of parish priest Jan Borodzicz. However, before the church in Kroszyn stood ready for consecration in 1931, the local faithful gathered in a temporary and modest chapel. It had sufficient liturgical paraments: apparatuses and chalices, liturgical and parish books, church linen, paintings, and statues. All this was the chapel's equipment and property of the Kroszyn parish, which we learn about from the inventory of the chapel of the Parish Church of the Corpus Christi in Kroszyn dated February 3, 1925. The parish, from 1925, laid within the territory of the newly created Pinsk diocese. The parish temple, built from scratch, was consecrated in 1931 by Bishop Zygmunt Łoziński, the Ordinary of this diocese.

Keywords: Church History in Poland; history of the Pinsk diocese, roman-catholic parish in Kroszyn, inventories of parish churches.

ІНВЕНТАР КАПЛІЦЫ ПАРАФІІ БОЖАГА ЦЕЛА Ў КРОШЫНЕ АД 3 ЛЮТАГА 1925 Г.

Скарачэнне

Пачатак польскай каталіцкай парафіі ў Крошыне над Шчарай адносіцца да сярэдзіны XV ст., калі Юшка Гойцэвіч фундаваў драўляны храм у гонар Божага Цела і святых Рыгора і Мікалая. Гэтая парафія мела шляхецкі патранат і адносілася да Віленскай дыяцэзіі. Храм двойчы гарэў: у 1791 г. і ў 1916 г. падчас Першай сусветнай вайны. Самым цяжкім перыядам для мясцовых жыхароў і вернікаў былі гады нацыянальнага прыгнёту пад уладай рускіх цароў. Пасля аднаўлення Польшчай незалежнасці, калі ацалелыя вярнуліся са ссылкі ў свае родныя мясціны, усе жыхары Крошыны прыклалі намаганні, каб пад кіраўніцтвам пробашча кс. Яна Бародзіча пабудаваць новы мураваны храм. Але да 1931 г., пакуль парафіяльны касцёл у Крошыне не быў гатовы да асвячэння, мясцовыя вернікі збіраліся ў часовай, сціплай капліцы. Гэтая капліца мела дастатковую колькасць літургічных прыладаў: апараты і келіхі, літургічныя і парафіяльныя кнігі, касцельную бялізну, абразы і фігуры. Усё гэта складала абсталяванне капліцы і маёмасць

парафіі, пра якую мы даведваемся з інвентара ад 3 лютага 1925 г. капліцы фарнага касцёла Божага Цела ў Крошыне. У 1925 г. крошынская парафія ўвайшла ў склад зноў створанай Пінскай дзяцэзіі. Пабудаваны ад падставы, новы фарны касцёл быў асвечаны ў 1931 годзе ардынарыям гэтай дзяцэзіі біскупам Зыгмунтам Лазінскім.

Ключавыя словы: гісторыя Касцёла ў Польшчы, гісторыя Пінскай дзяцэзіі, каталіцкая парафія ў Крошыне, вопіс парафіяльных касцёлаў.